នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល
នៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

ព័ត៌មានពិស្តារនៃការដាក់ឯកសារ

សំណុំរឿងលេខ	:	០០២/១៩-០៩-២០០៧-អវតក/អជតក
ដាក់ទៅ	:	អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល
ថ្ងៃដាក់	:	ថ្ងៃទី២៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩
ភាគីអ្នកដាក់	:	សហព្រះរាជអាជ្ញា
ភាសាដើម	:	អង់គ្លេស

ឯកសារបកប្រែ
TRANSLATION/TRADUCTION
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ (Date): 02-Sep-2019,09:00
CMS/CFO: Sann Rada

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ

ប្រភេទឯកសារដែលស្នើឡើងដោយភាគីដាក់ឯកសារ: សាធារណៈ

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារកំណត់ដោយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល: សាធារណៈ/Public

ប្រភេទនៃចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ:

ការពិនិត្យឯកសារបណ្ដោះអាសន្នឡើងវិញ:

ឈ្មោះមន្ត្រីដែលបានពិនិត្យ:

ហត្ថលេខា:

ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងសំណើបន្ទាន់ទាក់ទងនឹងផលប៉ះពាល់លើកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបណ្ដឹងសាទុក្ខនៃមរណភាពរបស់ នួន ជា មុនពេលចេញសាលដីកាបណ្ដឹងសាទុក្ខ (F46/2)

អ្នកដាក់ឯកសារ:
សហព្រះរាជអាជ្ញា:
លោកស្រី ជា លាង
លោកស្រី Brenda J. HOLLIS
(បម្រុង)

អ្នកទទួលឯកសារ:
អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល:
ចៅក្រម គង់ ស្រីម, ប្រធាន
ចៅក្រម C. N. JAYASINGHE
ចៅក្រម សោម សិរីវឌ្ឍ
ចៅក្រម Florence Ndepele MUMBA
ចៅក្រម ម៉ុង មុន្នីចរិយា
ចៅក្រម Maureen HARDING CLARK
ចៅក្រម យ៉ា ណារិន

ចម្លងជូន:
សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី:
លោក ពេជ អង្គ

ជនជាប់ចោទ:
ខៀវ សំផន

មេធាវីការពារក្តី ខៀវ សំផន
លោក គង់ សំអុន
លោកស្រី Anta GUISSÉ

មេធាវីការពារក្តី នួន ជា
លោក សុន អរុណ
លោក លីវ សុវណ្ណា
លោកស្រី Doreen CHEN

I. សេចក្ដីផ្ដើម

1. អំណះអំណាងរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្ដី នួន ជា ដែលថា ដោយសារតែមរណភាពរបស់ នួន ជា ក្នុងអំឡុងពេលកំពុងរង់ចាំបណ្ដឹងសាទុក្ខរបស់គាត់ ប្រឆាំងនឹងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃសំណុំរឿង០០២/០២ នេះ៖ (i) សច្ចធារណ៍នៃនិរទោសបន្តអនុវត្តលើគាត់ (ii) ការផ្ដន្ទាទោសរបស់គាត់គួរត្រូវបានទុកជាមោឃៈ[1] អំណះអំណាងទាំងពីរនេះមិនមានអង្គសេចក្ដីទេ។ ទោះបីជាការបន្តអនុវត្តសច្ចធារណ៍នៃនិរទោសលើបណ្ដឹងសាទុក្ខស្របគ្នាទៅនឹងការអនុវត្តរបស់កម្ពុជាក្ដី ក៏វាមិនស៊ីចង្វាក់គ្នាជាមួយនឹងការអនុវត្ត និងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការអន្តរជាតិ និងតុលាការអន្តរជាតូបនីយកម្មនានា ដែលស្រដៀងគ្នាខ្លាំងទៅនឹង អ.វ.ត.ក ទាក់ទងនឹងរចនាសម្ព័ន្ធ និងអាណត្តិ ហើយដែលហេតុដូច្នេះ ផ្ដល់នូវការណែនាំដ៏ល្អបំផុតចំពោះវិធីសាស្ត្រសមស្របនៅ អ.វ.ត.ក នេះ។ ទោះជាយ៉ាងណា ការអះអាងរបស់មេធាវីការពារក្ដីដែលថា ការរំលត់នីតិវិធី បានធ្វើឲ្យការផ្ដន្ទាទោសប្រឆាំងនឹង នួន ជា ទៅជាមោឃៈនោះ មិនមានមូលដ្ឋានផ្លូវច្បាប់នៅក្នុងការអនុវត្តជាអន្តរជាតិ ឬការអនុវត្តរបស់កម្ពុជានោះឡើយ។

2. សហព្រះរាជអាជ្ញាដាក់ចម្លើយតបនេះជាភាសាអង់គ្លេសជាមុនសិន ដោយដាក់សំណៅបកប្រែជាភាសាខ្មែរតាមក្រោយត្រឹមថ្ងៃទី២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៩[2]។

II. សច្ចធារណ៍នៃនិរទោសនៅ អ.វ.ត.ក មិនលាតសន្ធឹងដល់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបណ្ដឹងសាទុក្ខទេ

---

[1] ឯកសារ **F46/2** សំណើបន្ទាន់ ទាក់ទងនឹងផលប៉ះពាល់លើនីតិវិធីបណ្ដឹងសាទុក្ខនៃការទទួលមរណភាពរបស់ នួន ជា នៅមុនពេលចេញសាលដីកា ចុះថ្ងៃទី៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ (“សំណើ”) កថាខណ្ឌ ១(ខ)(i), ២២-២៣, ២៩(ខ), ៣២-៣៤, ៨៩(ខ)(i) *និង* ផ្នែកទី ៤ ចំណងជើងទី II។ ក.ស.ព បានឆ្លើយតបទៅនឹងសំណើរបស់មេធាវីការពារក្ដីសុំឲ្យបន្តរក្សាទុក (ឯកសារ **F46/2** សំណើ កថាខណ្ឌ ១(ឃ)(ii), ៨៧-៨៨, ៨៩(ឃ)(ii)) ក្នុងឯកសារ **F46/4/1** ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងសំណើបន្ទាន់ដើម្បីតែងតាំងក្រុមមេធាវីការពារក្ដី នួន ជា ឡើងវិញ ចុះថ្ងៃទី២២ ខែសីហា ឆ្នា២០១៩។ ទាក់ទងនឹងសំណើរបស់មេធាវីការពារក្ដីអំពីវិសោធនកម្មវិធានផ្ទៃក្នុង ស.ព.អ សង្កេតឃើញថា តាមវិធានផ្ទៃក្នុង អ.ជ.ត.ក ដំបូងត្រូវតែសម្រេចលើបញ្ហានេះមុនពេលតម្រូវការស្នើសុំឲ្យមានវិសោធនកម្មនេះត្រូវបានស្នើឡើង។ *សូមមើល* អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា វិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មទី៩) ដូចដែលត្រូវបានកែប្រែនៅថ្ងៃទី១៦ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៥ (“វិធានផ្ទៃក្នុង”) វិធាន ២។

[2] ឯកសារ **F46/2/2** សំណើបន្ទាន់របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាសុំដាក់ចម្លើយរបស់ខ្លួនតបទៅនឹងសំណើបន្ទាន់របស់ក្រុមមេធាវីការពារក្ដី នួន ជា ជាភាសាអង់គ្លេសជាមុនសិន, ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩។ ឯកសារ **F46/2/3** សេចក្ដីសម្រេចស្ដីពីសំណើរជាបន្ទាន់របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាដើម្បីដាក់ចម្លើយតបទៅនឹងសំណើជាបន្ទាន់របស់មេធាវីការពារក្ដី នួន ជា ក្នុងការដាក់ឯកសារមួយភាសា ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ កថាខណ្ឌ៩។

(1) វិសាលភាពនៃសច្ចធារណ៍នៃនិរទោសដែលអះអាងដោយមេធាវីការពារក្តីមិនស្របគ្នាទៅនឹងការអនុវត្តជាអន្តរជាតិទេ

3. ទោះបីជាច្បាប់ប្រទេសកម្ពុជាចែងសម្រាប់សច្ចធារណ៍នៃនិរទោស មានរហូតទាល់តែសាលក្រមស្ថាពរ[3] ក៏ដោយ "វចនាសម្ព័ន្ធរបស់ អ.វ.ត.ក ខុសប្លែកពីប្រព័ន្ធតុលាការកម្ពុជា"[4] ដោយសារតែ "អាណត្តិជាក់លាក់របស់ អ.វ.ត.ក ព្រមទាំងច្បាប់កម្ពុជាផង"[5]។ ហេតុដូច្នេះ ជនជាប់ចោទត្រូវបានសន្មតថាគ្មានទោសនៅ អ.វ.ត.ក តែត្រឹមពេលដែលពិរុទ្ធភាពរបស់ខ្លួនត្រូវបានបង្ហាញហួសពីវិមតិសង្ស័យដោយចៅក្រមតែប៉ុណ្ណោះ[6]។ អភិក្រមនេះ មិនធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ខ្លឹមសារសំខាន់នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជាទេ ហើយក៏មិនប៉ះពាល់ដល់ការបកស្រាយដែរ។ ផ្ទុយទៅវិញ អភិក្រមនេះទទួលស្គាល់ភាពខុសគ្នាដែលមានមករវាងប្រព័ន្ធច្បាប់ អវតក និងច្បាប់កម្ពុជា។

4. ផ្ទុយទៅនឹងអំណះអំណាងរបស់មេធាវីការពារក្តីរបស់ នួន ជា[7] មាត្រា ៣៥ និង ៣៧ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក មិនស៊ីចង្វាក់គ្នាទៅនឹងនីតិវិធី និងការអនុវត្តដែលពាក់ព័ន្ធនៅកម្រិតអន្តរជាតិទេ។ ដូចមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១២ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង និងមាត្រា ៣៣ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក នៅពេលដែលមានចម្ងល់ទាក់ទងនឹងភាពស៊ីចង្វាក់គ្នានៃវិធានណាមួយជាមួយនឹងបទដ្ឋានអន្តរជាតិ "គេអាចស្វែងរកការណែនាំក្នុងបទដ្ឋាននីតិវិធីដែលបានបង្កើតឡើងក្នុងកម្រិតអន្តរជាតិ"[8]។

5. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានទទួលស្គាល់ចំណុចនេះ នៅពេលដែលខ្លួនបានសម្រេចថា ខ្លួនត្រូវបាន "អនុញ្ញាតដោយកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ក្នុងការស្វែងរកសេចក្តីណែនាំក្នុងបទដ្ឋាននីតិវិធី ដែលបានបង្កើតក្នុងកម្រិត

---

[3] រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា អនុម័តថ្ងៃទី២១ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៩៣ មាត្រា ៣៨ ("ជនជាប់ចោទត្រូវចាត់ទុកថាគ្មានទោស ដរាបណាតុលាការមិនទាន់សម្រេចសេចក្តីស្ថាពរ")។

[4] ឯកសារ **F36** សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៦ ("សាលដីកាសំណុំរឿង០០២/០១") កថាខណ្ឌ ១០៧។

[5] សំណុំរឿង០០១-**F28** សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១២ ("សាលដីកា *ឌុច*") កថាខណ្ឌ ៣៤៨។

[6] *សូមមើល* កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ទាក់ទងនឹងការកាត់សេចក្តីនៅក្រោមច្បាប់កម្ពុជា នូវឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ភ្នំពេញ ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៣ ("កិច្ចព្រមព្រៀង") មាត្រា ១៣(១)។ វិធាន ២១(១)(ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

[7] ឯកសារ **F46/2** សំណើ កថាខណ្ឌ២២។

[8] ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា សម្រាប់កាត់សេចក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ដែលប្រកាសឱ្យប្រើ ថ្ងៃទី២៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៤ (នស/រកម/១០០៤/០០៦) ("ច្បាប់ អ.វ.ត.ក") មាត្រា ៣៣ថ្មី។

អន្តរជាតិ នូវការបកស្រាយដោយស្ថាប័នតុលាការអន្តរជាតិ"[9]។ ផ្អែកលើមូលដ្ឋាននេះ អ.ជ.ត.ក បានសន្និដ្ឋានថា "យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ ICTY និង ICTR ត្រូវបានយកមកប្រើប្រាស់ជាប្រភពនៃសេចក្តីណែនាំនៅក្នុងការបកស្រាយវិធាន ១០៤(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង [យុត្តាធិការរបស់ អ.ជ.ត.ក]"[10]។

6. អ.វ.ត.ក ដូចគ្នានឹងតុលាការ ICTY និង ICTR ព្រមទាំងតុលាការអន្តរជាតិ និងតុលាការអន្តរជាតូបនីយកម្មផ្សេងៗទៀតដែរ ត្រូវបានបង្កើតឡើងជាពិសេស ដើម្បីដោះស្រាយអំពីអំពើឃោរឃៅទ្រង់ទ្រាយធំ ដែលបណ្តាលឱ្យមានការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ ដែលមិនអាចត្រូវបានកាត់ទោសដោយយុត្តាធិការក្នុងស្រុក ដោយសារតែភាពធ្ងន់ធ្ងរ និងភាពធំធេងរបស់វាបានទេ។ ជាក់ស្តែង វចនាសម្ព័ន្ធបណ្តឹងសាទុក្ខនៅ អ.វ.ត.ក[11] ឆ្លុះបញ្ចាំងឱ្យឃើញយុត្តាធិការរបស់តុលាការ ICTY, ICTR, ICC និង SCSL ដោយមានតែការពិនិត្យលើបណ្តឹងសាទុក្ខតែមួយថ្នាក់ប៉ុណ្ណោះចំពោះសាលក្រមសាលាដំបូង[12]។ បទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញនៅតុលាការទាំងនេះ លើកលែងតែតុលាការ ICC[13] ក៏ដូចគ្នាផងដែរទៅនឹង អ.វ.ត.ក ដោយពិនិត្យតែកំហុសនីតិវិធី កំហុសអង្គច្បាប់ ដែលធ្វើឱ្យសេចក្តីសម្រេចទៅជាមោឃៈ ឬកំហុសអង្គហេតុ ដែលនាំឱ្យមានភាពអយុត្តិធម៌[14] ដែល

[9] សំណុំរឿង០០១-**F28** សាលដីកា *ខុច*, កថាខណ្ឌ ១៣។

[10] សំណុំរឿង០០១-**F28** សាលដីកា *ខុច* កថាខណ្ឌ ១៣។

[11] សូមមើល ការពន្យល់របស់ អ.ជ.ត.ក អំពីការពនិត្យលើបណ្តឹងសាទុក្ខដែលត្រូវបានកំណត់នៅ អ.វ.ត.ក ធៀបទៅនឹងប្រព័ន្ធដែលអនុញ្ញាតឱ្យការពិនិត្យ *ជាថ្មីឡើងវិញ* លើបណ្តឹងសាទុក្ខ ឯកសារ **F36** សំណុំរឿង០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ៨៣-៨៥។

[12] **ICTY:** លក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៩៣ ដូចដែលត្រូវបានធ្វើធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពក្នុងខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៩ ("លក្ខន្តិកៈ ICTY") មាត្រា ១១(ក)។ **ICTR**: លក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ្វាន់ដា ចុះថ្ងៃទី៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៩៤ ដូចដែលត្រូវបានធ្វើវិសោធនកម្មនៅថ្ងៃទី២៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៤ ("លក្ខន្តិកៈ ICTR") មាត្រា ១០(ក)។ **ICC**: លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូមរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៩៨ ("លក្ខន្តិកៈក្រុងរ៉ូម") 2187 UNTS 90, មាត្រា ៣៩(ខ)។ **SCSL**: លក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសៀរ៉ាឡេអូន ត្រូវបានភ្ជាប់ជាឧបសម្ពន្ធទៅនឹងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរដ្ឋាភិបាលប្រទេសសៀរ៉ាឡេអូន ស្តីពីការបង្កើតតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសៀរ៉ាឡេអូន, Freetown, ថ្ងៃទី១៦ ខែមករា ឆ្នាំ២០០២ ("លក្ខន្តិកៈ SCSL"), 2178 UNTS 137, មាត្រា ១១(ក)។

[13] **ICC**: មាត្រា ៨១(១)(ក)-(ខ) នៃលក្ខន្តិកៈក្រុងរ៉ូម។

[14] **ICTY**: មាត្រា ២៥(១)(ក)-(ខ) នៃលក្ខន្តិកៈតុលាការ ICTY។ **ICTR**: មាត្រា ២៤(១)(ក)-(ខ) នៃលក្ខន្តិកៈតុលាការ ICTR។ **SCSL**: មាត្រា ២០(១) នៃលក្ខន្តិកៈតុលាការ SCSL។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលគោរពតាមចៅក្រមក្នុងការវាយតម្លៃរបស់ខ្លួនលើភស្តុតាង និងសម្អាងហេតុ[15]។

7. ដោយសារតែអាណត្តិ វចនាសម្ព័ន្ធ និងគោលដៅស្រដៀងគ្នា ការអនុវត្តដែលត្រូវបានអនុម័តយកដោយតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិផ្សេងៗទៀត ទាក់ទងទៅនឹងវិសាលភាពនៃសច្ចធារណ៍នៃនិរទោសលើបណ្តឹងសាទុក្ខ ពាក់ព័ន្ធជាពិសេសទៅនឹង អ.វ.ត.ក[16]។

---

[15] **ICTY**: *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Karadžić*, MICT-13-55-A, អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី២០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៩ កថាខណ្ឌ ១៧ ("ក្នុងការសម្រេចថាតើ ការសន្និដ្ឋានរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រឹមត្រូវ ឬយ៉ាងណានោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍មិនត្រូវបដិសេធស្រាលៗនូវការរកឃើញផ្អែកអង្គហេតុនានាដែលត្រូវបានធ្វើឡើងដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទេ") *សូមមើលផងដែរ* កថាខណ្ឌ ១៨, ៣២១, ៣២៣, ៣៦៣។ **ICTR**: *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Nyiramasuhuko និងគូកន*, ICTR-98-42-A, អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៥ កថាខណ្ឌ ៣២ ("ទាក់ទងនឹងកំហុសអង្គហេតុ វាបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍មិនត្រូវបដិសេធស្រាលៗនូវការរកឃើញអង្គហេតុដែលត្រូវបានធ្វើឡើងដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនោះទេ")។ **SCSL**: *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Taylor*, SCSL-03-01-A, អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៣ កថាខណ្ឌ ២៦ ("ការសន្និដ្ឋានរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនឹងមិនត្រូវបដិសេធសើៗនោះទេ ដោយសារតែអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ត្រូវជាពិសេសវាយតម្លៃភស្តុតាងដែលទទួលបាននៅសវនាការ")។

[16] *ផ្ទុយទៅនឹង* ឯកសារ **F46/2** សំណើ កថាខណ្ឌ ៣៥-៤៧។ នៅកម្រិតថ្នាក់ជាតិ រយៈពេលនៃសច្ចធារណ៍នៃនិរទោសគឺច្របូកច្របល់។ យុត្តាធិការរបស់ប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិលខ្លះ បន្តសច្ចធារណ៍នេះរហូតដល់ពេលមានសាលដីកាស្ថាពររបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ (សូមមើលឧទាហរណ៍ *Delić* សេចក្តីសម្រេច កថាខណ្ឌ១១) ចំណែកឯនៅក្នុងប្រទេស ខំមិនឡូជាច្រើនទៀត សច្ចធារណ៍នេះត្រូវបានបញ្ចប់នៅពេលមានការផ្តន្ទាទោសនៅដំណាក់កាលសវនាការ។ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងប្រទេស**កាណាដា** ឧក្រិដ្ឋជនដែលបានផ្តន្ទាទោស ត្រូវតែបង្ហាញកំហុសដែលតម្រូវឱ្យ ការផ្តន្ទាទោសត្រូវបានទុកជាមោឃៈ ដោយហេតុថាសច្ចធារណ៍នៃនិរទោស មិនធ្វើឱ្យការផ្តន្ទាទោសរស់ឡើងវិញនោះទេ (*សូមមើល R. ទល់នឹង Smith* [2004] 1 S.C.R. 385, 2004 SCC 14, កថាខណ្ឌ ១៦)។ ក្នុងប្រទេស**ឥណ្ឌា** នៅពេលដែលតុលាការថ្នាក់ទាបផ្តន្ទាទោសជនជាប់ចោទ និងកាត់ទោស សច្ចធារណ៍នៃនិរទោសត្រូវចប់។ (*សូមមើល B.R. Kapur ទល់នឹង រដ្ឋ Tamil Nadu និង Ors* (២០០១) 7 SCC 231, កថាខណ្ឌ៤០។ *Shamsher Singh alias Shera ទល់នឹង រដ្ឋ Haryana* (២០០២) 7 SCC 536, កថាខណ្ឌ៧)។ ក្នុងប្រទេស**កេនយ៉ា** ការជំទាស់ទៅនឹងសាលក្រមរបស់តុលាការជំនុំជម្រះមិនធ្វើឱ្យកើតមានឡើងវិញនូវ សច្ចធារណ៍នៃនិរទោសឡើយ ហើយការផ្តន្ទាទោសនៅតែមានដដែល រហូតទាល់តែត្រូវបានបដិសេធនៅដំណាក់កាលសាទុក្ខ (*សូមមើល Kigoro Machoro ទល់នឹង Republic* [២០១៩], eKLR, កថាខណ្ឌ១៧។ *Bernard Simiyu Wawire ទល់នឹង Republic* [២០១៦] eKLR, កថាខណ្ឌ ១១)។ នៅប្រទេសផ្សេងៗទៀត បន្ថយនីតិវិធីលើបណ្តឹងសាទុក្ខ និងរក្សាទុកការផ្តន្ទាទោសឱ្យនៅដដែលនៅពេលអ្នកប្តឹងសាទុក្ខទទួលមរណភាព ដោយបញ្ជាក់ថា សច្ចធារណ៍នៃនិរទោសមិនអនុវត្តបានទេក្រោយការផ្តន្ទាទោស។ *សូមមើលឧទាហរណ៍ផងដែរ* នៅ**ប្រទេសអូស្ត្រាលី** *R. v. Rimon* [2003] VSCA 136, 6 VR 553, 142 A Crim R 226, paras 1, 4-6; *Quartermaine v. The Queen* [2002] WASCA 345, paras 3-5; *Sen v. The Queen* [1991] 55 A Crim R 349, paras 11, 14-15; **ចក្រភពអង់គ្លេស:** *R. v. Kearley* (No. 2) [1994] 2 AC 414, 420-423; *R. v. Jefferies* [1969] 1 Q.B. 120, 123-125.។

8. យុត្តិសាស្ត្រពីតុលាការដែលស្រដៀងគ្នាបំផុតជាមួយនឹង អ.វ.ត.ក ក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធ និងគោលបំណង បង្ហាញថា សច្ចធារណ៍នៃនិរទោសគួរបញ្ចប់ដោយសាលក្រមសាលាដំបូង[17]។ ក្នុងឆ្នាំ២០១០ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTY បានសន្និដ្ឋានថា "ការណ៍ដែលសច្ចធារណ៍នៃនិរទោសមិនអនុវត្តលើជនដែលត្រូវបានផ្តន្ទាទោសដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលរង់ចាំសេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់គេ"[18]។ ការណ៍នេះ "ស្របគ្នាទៅនឹងបទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញ ដែល

---

[17] មានតែតុលាការ ពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងស្ថានភាពពិសេសរបស់បុគ្គលម្នាក់ដែលត្រូវបានផ្តន្ទាទោសនៅពេលសវនាការ ទទួលមរណភាពនៅក្នុងអំឡុងរង់ចាំសេចក្តីសម្រេចពីអង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ **ICTR, ICC** និង **SCSL** ផ្តល់ការគាំទ្រចំពោះគោលការណ៍ដែលថា សច្ចធារណ៍នៃនិរទោសឈប់អនុវត្ត នៅពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងចេញការផ្តន្ទាទោស។ *សូមមើលឧទាហរណ៍* **ICC:** *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Lubanga*, ICC-01/04-01/06, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង សាលក្រម អនុលោមតាមមាត្រា ៧៤ នៃលក្ខន្តិកៈ ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១២ កថាខណ្ឌ ៩២ ("តាមមាត្រា ៦៦ នៃលក្ខន្តិកៈ [ក្រុងរ៉ូម] ជនជាប់ចោទត្រូវបានសន្មតថាគ្មានទោសរហូតទាល់តែរដ្ឋអាជ្ញាបានបង្ហាញពីពិរុទ្ធភាពរបស់គាត់។ ចំពោះការផ្តន្ទាទោសវិញ ធាតុផ្សំនីមួយៗ នៃបទល្មើសជាក់លាក់ណាមួយដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ ត្រូវតែបង្ហាញ "ឲ្យហួសពីវិមតិសង្ស័យ"")។ *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Ngudjolo*, ICC-01/04-02/12, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង សាក្រមអនុលោមតាមមាត្រា ៧៤ នៃលក្ខន្តិកៈ ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ កថាខណ្ឌ ៣៤។ *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Kayishema & Ruzindana*, ICTR-95-1-A, អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ សាលដីកា (សម្អាងហេតុ) ចុះថ្ងៃទី១ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០១ កថាខណ្ឌ១០៧ ("ស្របគ្នាទៅនឹងគោលការណ៍នៃសច្ចធារណ៍នៃនិរទោស [...] វាគឺជាកាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋអាជ្ញាក្នុងការបង្ហាញពីពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទឲ្យហួសពីវិមតិសង្ស័យ")។ **ICTR:** *Rutaganda ទល់នឹង រដ្ឋអាជ្ញា*, ICTR-96-3-A, អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៣ កថាខណ្ឌ ១៧២ ("បទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងត្រូវអនុវត្តនោះគឺថា ការបង្ហាញភស្តុតាងហួសពីវិមតិសង្ស័យ និង [...] បន្ទុកភស្តុតាងជារបស់អយ្យការ [...] ដោយសារតែជនជាប់ចោទទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍នៃសច្ចធារណ៍នៃនិរទោស")។ **SCSL:** *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Sesay និងគូកន* SCSL-04-15-T, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង សាលក្រម ចុះថ្ងៃទី២ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ កថាខណ្ឌ ៤៧៥ ("មាត្រា ១៧(៣) នៃលក្ខន្តិកៈ តុលាការ [SCSL] តម្កល់គោលការណ៍ដែលថា ជនជាប់ចោទត្រូវបានសន្មត់ថាគ្មានទោសរហូតទាល់តែត្រូវបានបញ្ជាក់ថាមានពិរុទ្ធភាព។ មានតែភាគីអយ្យការតែឯងប៉ុណ្ណោះដែលមានបន្ទុកក្នុងការបង្ហាញពីពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទ។ អង្គហេតុនីមួយៗ ដែលការផ្តន្ទាទោសផ្អែកលើត្រូវតែបញ្ជាក់ឲ្យហួសពីវិមតិសង្ស័យ")។

[18] *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Delić* សំណុំរឿងលេខ IT-04-83-A អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ សេចក្តីសម្រេចលើលទ្ធផលនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ ("សេចក្តីសម្រេចលើករណីរបស់ *Delić*") កថាខណ្ឌ ១៤។ *សូមមើលផងដែរ រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Milutinović និងគូកន* សំណុំរឿងលេខ IT-05-87-A អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ សំណៅកោសលុបសាធារណៈនៃ "សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំលើកទីពីររបស់ Vladimir Lazarević ស្តីពីការដោះលែងជាបណ្តោះអាសន្ននៅលើទឡ្ហីករណ៍នៃសេចក្តី មេត្តា" ដែលបានចេញនៅថ្ងៃទី២១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៩ ចុះថ្ងៃទី២២ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៩ កថាខណ្ឌ ៩។ *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Popović និងគូកន.*, IT-05-88-AR65.8, អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់រដ្ឋអាជ្ញាប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចលើញត្តិរបស់ Gvero ស្នើសុំការដោះលែងបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ កថាខណ្ឌ ១១ (អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ពន្យល់ពីភាពផ្សេងគ្នារវាងការដោះលែងបណ្តោះអាសន្ន ក្នុងពេលជំនុំជម្រះ

អាចអនុវត្តបាននៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខ ដែលភាគីដាក់បណ្តឹងសាទុក្ខមានបន្ទុកក្នុងការបង្ហាញអំពីកំហុសអង្គច្បាប់ ឬអង្គហេតុ ដែលធ្វើឱ្យមោឃៈសាលក្រមសាលាដំបូង ឬដែលនាំឱ្យមានភាពអយុត្តិធម៌ មិនមែនប៉ុនប៉ងផ្តួចផ្តើមឱ្យមានការជំនុំជម្រះ*ជាថ្មី*នោះទេ"[19]។ អង្គជំនុំជម្រះនេះបានគូសបញ្ជាក់ថា "បន្ទុកនេះគឺខុសគ្នាទាំងស្រុងពីបន្ទុកដែលដំណើរការនៅពេលជំនុំជម្រះដែលសច្ចធារណ៍នៃនិរទោសត្រូវតែអនុវត្ត ហើយអយ្យការត្រូវបង្ហាញរឿងក្តីរបស់ខ្លួនឱ្យហួសពីវិមតិសង្ស័យ"[20]។

9. ក្នុងឆ្នាំ២០១៣ អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការ ICTY បានអះអាងចំពោះគោលការណ៍នេះថា សច្ចធារណ៍នៃនិរទោស មិនបន្តទៅលើបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងការកាត់ទោសណាមួយទេ[21]។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍បានសម្រេចថា "ដោយបានរកឃើញថា មរណភាពរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខជាលទ្ធផលបញ្ចប់ដល់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធី និងដោយសារមិនទាន់មានសាលដីកាត្រូវបានចេញទាក់ទងនឹង Gvero នោះគ្មានអ្វីដែលអាចធ្វើឱ្យខូចដល់ភាពស្ថាពរនៃសាលក្រមសាលាដំបូងបានទេ ទាក់ទងនឹង Gvero[22]។ ទាំង Delić និងទាំង Gvero សុទ្ធតែបានដាក់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ពួកគេរៀងៗខ្លួន ហើយនៅពេលពួកគេស្លាប់[23]។ យ៉ាងណាមិញ អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការ ICTY បានបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខ ដោយបានប្រកាសថា សច្ចធារណ៍នៃនិរទោស លែងអនុវត្តបានទៀតហើយ ដោយសារមានការកាត់ទោសនៅពេលសវនាការរួចហើយ និងបានប្រកាសថា សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង គឺស្ថាពរហើយ[24]។

និងក្នុងពេលសាទុក្ខ ដោយប្រៀបធៀបសេចក្តីសម្រេចមួយ "ទាក់ទងទៅនឹងជនម្នាក់ដែលត្រូវបានផ្តន្ទាទោសដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងដែលរឿងក្តីរបស់ខ្លួនកំពុងស្ថិតនៅដំណាក់កាលសាទុក្ខ" និង "ជនជាប់ចោទម្នាក់កំពុងស្ថិតនៅដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ ដែលនៅទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍ពីសច្ចធារណ៍នៃនិរទោសនៅឡើយ")។

[19] *Delić* សេចក្តីសម្រេច កថាខណ្ឌ ១៤។

[20] *Delić* សេចក្តីសម្រេច កថាខណ្ឌ ១៤។

[21] *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង* Popović *នឹងគូកន.*, IT-05-88-A, អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍, សាលដីកាសម្រេចបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីលើបណ្តឹងសាទុក្ខទាក់ទងនឹង Milan Gvero ចុះថ្ងៃទី៧ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៣ ("សាលដីកាសម្រេចបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីក្នុងរឿងក្តី *Popović*") កថាខណ្ឌ ៥-៧។

[22] សាលដីកាសម្រេចបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីក្នុងរឿងក្តី *Popović* កថាខណ្ឌ ៦។

[23] សាលដីកាសម្រេចក្នុងរឿងក្តី *Delić* កថាខណ្ឌ ១។ សាលដីកាសម្រេចបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីក្នុងរឿងក្តី *Popović* កថាខណ្ឌ ១។

[24] សាលដីកាសម្រេចក្នុងរឿងក្តី *Delić* កថាខណ្ឌ ១៤-១៦។ សាលដីកាសម្រេចបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីក្នុងរឿងក្តី *Popović* កថាខណ្ឌ ៥-៦។

10. ការអនុវត្តវិធីសាស្ត្រនេះនៅ អ.វ.ត.ក ត្រូវបានគាំទ្រដោយកម្មវត្ថុ និងគោលបំណងនៃកិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក និងសម្រេចបាននូវដំណោះស្រាយបញ្ហាប្រកបដោយសមធម៌ជាង។ គោលបំណងនៃកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ ដែលជាសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិមួយដែលបង្កើតបានជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់កម្ពុជា[25] គឺត្រូវនាំយកពួកមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនានារបស់ខ្មែរក្រហម ឲ្យទទួលខុសត្រូវទៅតាមច្បាប់[26]។ វាក៏បានទទួលស្គាល់យ៉ាងច្បាស់លាស់ផងដែរនូវ "កង្វល់ស្របច្បាប់របស់ [...] ប្រជាជនកម្ពុជា ក្នុងការស្វែងរកយុត្តិធម៌"[27]។

11. ការទទួលស្គាល់ពីផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌របស់ប្រជាជនកម្ពុជានេះ ឆ្លុះបញ្ចាំងអង្គហេតុដែលថា សិទ្ធិក្នុងការទទួលបានយុត្តិធម៌របស់ជនរងគ្រោះ ត្រូវបានតម្កល់ទុកនៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ[28]។ គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋាន និងគោលការណែនាំរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្ដីពីសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះ[29] ចែង *ជាអាទិ៍* ថា ការរំលោភបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើសិទ្ធិមនុស្សត្រូវបានស៊ើបអង្កេត ត្រូវបានចោទប្រកាន់ និងត្រូវបានផ្ដន្ទាទោស[30] ការទទួលស្គាល់ពីការធ្វើឲ្យរងគ្រោះ និងការបង្ហាញជាសាធារណៈអំពីព្យសនកម្មដែលបានទទួលរង[31] និងការដឹងពីសច្ចភាពពេញលេញ និងទាំងស្រុង ទាក់

[25] *សូមមើល* កិច្ចព្រមព្រៀង, មាត្រា ៣១ ("កិច្ចព្រមព្រៀងនេះ ត្រូវអនុវត្តដូចជាច្បាប់នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ក្រោយពីទទួលសច្ចាប័ន [...]")។ *សូមមើល* ផងដែរ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក មាត្រា ៤៧*ស្ទួន*ថ្មី។

[26] *សូមមើល* កិច្ចព្រមព្រៀង, មាត្រា ១។

[27] កិច្ចព្រមព្រៀង, បុព្វកថា។

[28] *សូមមើល* កតិការសញ្ញាស្ដីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ទីក្រុងញូយ៉ក ថ្ងៃទី១៦ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៦៦ ("ICCPR") 999 UNTS 171 មាត្រា ២(៣)(ក) (តម្រូវឲ្យរដ្ឋភាគីឲ្យ "ធានាថា ជនណាដែលត្រូវគេរំលោភសិទ្ធិ និងសេរីភាពរបស់ខ្លួនដែលទទួលស្គាល់ដោយកតិកាសញ្ញានេះ ជននោះមានសិទ្ធិឲ្យមានការដោះស្រាយដោយស័ក្តិសិទ្ធិ")។ សេចក្ដីប្រកាសជាសាកលស្ដីពីសិទ្ធិមនុស្ស ថ្ងៃទី១០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៤៨ សេចក្ដីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតលេខ ២១៧ (III) UN Doc. A/810 មាត្រា ៨ "មនុស្សគ្រប់រូបមានសិទ្ធិរកដំណោះស្រាយស័ក្តិសិទ្ធិមួយនៅចំពោះមុខសាលាជំរះក្ដីជាតិ ដែលមានសមត្ថកិច្ចចំពោះអំពើទាំងឡាយណាដែលរំលោភសិទ្ធិមូលដ្ឋានរបស់ខ្លួន ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ ដោយរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឬដោយច្បាប់"។ អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងអំពើទារុណកម្ម និងអំពើឃោរឃៅផ្សេងៗទៀត ការធ្វើបាប ឬបន្ថោកបន្ទាបបែបអមនុស្សធម៌ និងការផ្ដន្ទាទោស 1465 UNTS 113, New York, ចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី២៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៨៧ មាត្រា១៤ (១)។

[29] គោលការណ៍មូលដ្ឋាន និង សេចក្ដីណែនាំស្ដីពីសិទ្ធិក្នុងការទទួលបាននូវដំណោះស្រាយ និងសំណងចំពោះជនរងគ្រោះពីការរំលោភបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ និងរំលោភបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ, UN Doc. A/RES/60/147 (ឆ្នាំ ២០០៥) ("គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានរបស់ អ.ស.ប")។

[30] គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានរបស់ អ.ស.ប, កថាខណ្ឌ ៤។

[31] គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានរបស់ អ.ស.ប, កថាខណ្ឌ ២៤។ *សូមមើលផងដែរ* Brianne McGonigle Leyh, យុត្តិធម៌នៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី? ការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី អន្តរជាតិ (ឆ្នាំ ២០១១) ទំព័រ ១០២។

ទងទៅនឹងព្រឹត្តិការណ៍ដែលបានកើតឡើង អ្នកដែលបានចូលរួមចំណែកនៅក្នុងនោះ ព្រមទាំងមូលហេតុដែលបានកើតឡើង[32]។

12. ការសម្រេចដែលថា នួន ជា ត្រូវបានបន្តសន្មតថាគ្មានទោស ទោះបីជាមានការផ្តន្ទាទោសហួសពីវិមតិសង្ស័យនៅក្នុងការជំនុំជម្រះមួយ ដែលបានប្រព្រឹត្តទៅដោយការការពារកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីទាំងអស់ និងការគោរពទាំងស្រុងនូវសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទនោះ មិនអាចធ្វើឱ្យអន្តរាយដល់កិច្ចការរបស់ អ.វ.ត.ក ក្នុងការធានានូវសិទ្ធិទាំងអស់នេះរបស់ជនរងគ្រោះបានឡើយ។ សច្ចភាពទាំងស្រុង និងពេញលេញស្តីពីការធ្វើឱ្យរងគ្រោះ មូលហេតុរបស់វា ឬការចូលរួមចំណែករបស់ នួន ជា នៅក្នុងភាពឈឺចាប់របស់ពួកគេ នឹងលែងត្រូវបានទទួលស្គាល់តទៅទៀតហើយ[33]។ វាអាចធ្វើឱ្យកម្មវត្ថុ និងគោលបំណងនៃកិច្ចព្រមព្រៀង ក្នុងការនាំមកនូវយុត្តិធម៌ដល់ប្រទេសកម្ពុជា ពាក់ព័ន្ធនឹងព្រឹត្តិការណ៍ក្នុងសម័យកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ទទួលនូវបរាជ័យយ៉ាងច្បាស់ក្រឡែត និងការសម្រេចឱ្យជនដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត ឱ្យទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានកើតឡើងទាំងនោះ។

13. វាក្យស័ព្ទនៅក្នុងលិខិតុបករណ៍ដែលគ្រប់គ្រង អ.វ.ត.ក ក៏បានគាំទ្រផងដែរនូវគោលជំហរដែលថា សច្ចធារណ៍នៃនិរទោសចប់នៅពេលដែលពិរុទ្ធភាពមួយត្រូវបានបញ្ជាក់ និងការផ្តន្ទាទោសត្រូវបានដាក់ចូលជាធរមាននៅក្នុងការជំនុំជម្រះមួយ។ អត្ថន័យធម្មតានៃភាសានៃកិច្ចព្រមព្រៀង[34] គាំទ្រដល់វិធីសាស្ត្រនេះ ដូចដែលកិច្ចព្រមព្រៀងចែងថា ជនជាប់ចោទត្រូវ "ត្រូវបានសន្មតថាគ្មានទោសរហូតដល់តុលាការ រកឃើញពិរុទ្ធភាព"[35]។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ វិធាន ២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដែល

---

[32] គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានរបស់ អ.ស.ប, កថាខណ្ឌ ៣(ខ), ៤, ២២(ង), ២៤។ *សូមមើលផងដែរ* របាយការណ៍របស់ការិយាល័យឧត្តមស្នងការសិទ្ធិមនុស្ស អ.ស.ប, UN Doc. E/CN.4/2006/91 (ឆ្នាំ២០០៦), កថាខណ្ឌ ៥៩។

[33] ការិយាល័យគ្រប់គ្រងគ្រឿងញៀន និងការទប់ស្កាត់ឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់ អ.ស.ប សៀវភៅស្តីពីយុត្តិធម៌សម្រាប់ជនរងគ្រោះ ឆ្នាំ១៩៩៩ ទំព័រ ៩។

[34] កិច្ចព្រមព្រៀង *មាត្រា ២* ចែងថា (វាត្រូវបកស្រាយតាមអនុសញ្ញាទីក្រុងវីយែន ច្បាប់ស្តីពីសន្ធិសញ្ញា)។ សូមមើល ជាពិសេស អនុសញ្ញាទីក្រុង Vienna Convention ស្តីពីច្បាប់សន្ធិសញ្ញា ថ្ងៃទី២៣ ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៦៩ 1155 UNTS 331, មាត្រា៣១ (ច្បាប់គ្រប់គ្រងបកស្រាយសន្ធិសញ្ញា)។

[35] កិច្ចព្រមព្រៀង មាត្រា ១៣(១)។ *សូមមើលផងដែរ* ICCPR មាត្រា ១៤(២)៖ "ជនដែលជាប់ចោទពីបទព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវបានសន្មតជាមុនថាជាជនគ្មានទោស រហូតដល់ពិរុទ្ធភាពរបស់ខ្លួនត្រូវបានកំណត់ស្របតាមច្បាប់" មាត្រា ១៤(៥) "ជនគ្រប់រូបដែលជាប់ពិរុទ្ធពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវមានសិទ្ធិសុំឱ្យសាលាក្តីជាន់ខ្ពស់ពិនិត្យទៅលើការប្រកាសពិរុទ្ធភាព និងការផ្តន្ទាទោសឡើងវិញស្របតាមច្បាប់"។ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស អ.ស.ប សេចក្តីអត្ថាធិប្បាយទូទៅលេខ៣២ អំពីមាត្រា ១៤ នៃ ICCPR ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៧ UN Doc. CCPR/C/GC/32 កថាខណ្ឌ ៣០។

គ្រប់គ្រងលើ "គោលការណ៍សារវ័ន្ត" ចែងថា "ជនណាដែលត្រូវបានសង្ស័យ ឬត្រូវបានចោទប្រកាន់ ត្រូវចាត់ទុកថាគ្មានទោស ដរាបណាពិរុទ្ធភាពរបស់គេមិនទាន់ត្រូវបានរកឃើញ"[36]។

14. យុត្តិសាស្ត្រគាំទ្រចំណុចនេះបន្ថែមទៀត។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ បានថ្លែងថា "ជាគោលការណ៍សារវ័ន្តនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ជនជាប់ចោទ ត្រូវបានសន្មតជាមុនថាគ្មានទោស រហូតដល់តុលាការរកឃើញពិរុទ្ធភាព"[37]។ នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា "វិធាន ២១(ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចែងអំពីសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ ដែលគាត់ត្រូវចាត់ទុកថាគ្មានទោស ដរាបណាពិរុទ្ធភាពរបស់គាត់មិនទាន់ត្រូវបានរកឃើញ។ ការសន្មតបែបនេះ ដាក់បន្ទុកលើសហព្រះរាជអាជ្ញាឲ្យបញ្ជាក់នូវពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក"[38]។

15. តាមពិត មេធាវីការពារក្តី នួន ជា បានសន្និដ្ឋានពីមុនមកថា "លើកលែងតែនៅពេលដែល [...] អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានរកឃើញនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចដែលមានសម្អាងហេតុច្បាស់លាស់ និងបានធ្វើឡើងជាលាយល័ក្ខណ៍អក្សរថា មានឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងមែន ទើបជាការសមស្របដែលអង្គជំនុំជម្រះទទួលយកអង្គហេតុមួយដែលបញ្ជាក់ថា មានព្រឹត្តិការណ៍អកុសលដូច្នេះបានកើតឡើងមែន [...] ដែលនេះ [...] ជាមូលបទមួយដែលយើងត្រូវធ្វើការសន្និដ្ឋានថា ជាការសន្មតថាគ្មានទោស"[39]។ មេធាវី នួន ជា ក៏បានប្រកាសនៅក្នុងអំឡុងនៃសវនាការក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ ផងដែរថា "នេះជាសិទ្ធិរបស់កូនក្តីខ្លួនដែលត្រូវទទួលបានសិទ្ធិក្នុងការសន្មតថា គ្មានទោស រហូតដល់ពេលតុលាការបានរកឃើញអំពីពិរុទ្ធភាពរបស់គាត់។ វាមិនមែនអាស្រ័យទៅលើថាតើ

---

[36] វិធាន២១(១)(ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ ជាងនេះទៀត វិធានរបស់ អ.វ.ត.ក បកស្រាយ "ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន" ថាជាការឃុំខ្លួនមុនពេល "សាលក្រមស្ថាពរ" និងធ្វើការបែងចែកដាច់ពីគ្នាយ៉ាងច្បាស់លាស់រវាង "ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន" មុនពេលចេញសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលដំបូង និង "ការឃុំខ្លួនជាបណ្តោះអាសន្នជាបន្តទៀត" ក្រោយមកទៀត។ ការណ៍នេះបង្ហាញថាវិធានផ្ទៃក្នុងចាត់ទុកសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងជា "សាលក្រមស្ថាពរ" និងផ្ទុះបញ្ចាំងពីការអនុវត្តរបស់*តុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍*។ *សូមមើល* វិធាន ៩៩ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង និងនិយមន័យនៃពាក្យ "ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន" ទំព័រ ៨៥។

[37] ឯកសារ **E176/2** សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំឲ្យចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១២ កថាខណ្ឌ ១៦។

[38] ឯកសារ **E188** សំណុំរឿង ០០១-សាលក្រម ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ កថាខណ្ឌ ៤៤។ *សូមមើល* វិធាន ២១(ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

[39] ឯកសារ **C11** សវនាការលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នៅចំពោះមុខ អ.ប.ជ, ប្រតិចារឹក ចុះថ្ងៃទី០៧ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨, EN 00219554, lines 7-14។

[អ្នកណាផ្សេង] ត្រូវសម្រេចថា [នួន ជា] មានទោសឬក៏អត់នោះទេ គឺអាស្រ័យទៅលើអស់លោកជាចៅក្រមនៅក្នុង [អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង] នេះ”[40]។

III. ការកាត់ទោស នួន ជា មិនគួរទុកជាមោឃៈឡើយ

16. សូម្បីតែសច្ចធារណ៍នៃនិរទោសត្រូវអនុវត្តចំពោះបណ្តឹងសាទុក្ខក្តី ការទុកជាមោឃៈនៃសាលក្រម គឺជាឧបាស្រ័យមិនសមស្របមួយ ដែលគ្មានការគាំទ្រដោយប្រភពច្បាប់យោងណាមួយឡើយ។ ខណៈដែលមេធាវីការពារក្តីថ្លែងថា ការរំលត់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីលើបណ្តឹងសាទុក្ខ ធ្វើឲ្យសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមោឃៈដោយស្វ័យប្រវត្តិក៏ដោយ[41] ពួកគេមិនបានកំណត់អត្តសញ្ញាណដើម្បីគាំទ្រណាមួយដល់ការអះអាងរបស់ពួកគេនៅក្នុងច្បាប់លក្ខន្តិកៈ យុត្តិសាស្ត្រ ឬទម្លាប់នៃការអនុវត្តរបស់ អ.វ.ត.ក របស់កម្ពុជា របស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិដទៃទៀត តុលាការសិទ្ធិមនុស្សតំបន់ ប្រទេសបារាំង ឬប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិលដទៃទៀតឡើយ[42]។ ផ្ទុយទៅវិញ ទាំងច្បាប់កម្ពុជានិងទាំងច្បាប់ អ.វ.ត.ក គឺមិនអនុញ្ញាតឲ្យទុកជាមោឃៈលើសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទេ នៅក្នុងកាលៈទេសៈនេះ[43] ហើយវិធាននីតិវិធីអន្តរជាតិដទៃទៀតក៏មិនអនុញ្ញាតឲ្យទុកជាមោឃៈបានដែរនៅ

---

[40] ឯកសារ **E1/24.1** ប្រតិចារឹកនៃសវនាការ ចុះថ្ងៃទី១០ មករា ២០១២, ម៉ោង 09.09.13-09.11.30។ *សូមមើលផងដែរ* ឯកសារ **F16** បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសាលក្រមក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១, ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៤, កថាខណ្ឌ ៤១ (“មាត្រា ៣៥ថ្មី ចែងថា “ជនជាប់ចោទណាក៏ដោយ ត្រូវទុកជាមនុស្សឥតទោស ដរាបណាតុលាការមិនទាន់កាត់ទោសជាស្ថាពរ”)។ [...] សច្ចធារណ៍នៃនិរទោសមានសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយតុលាការមិនលម្អៀង ដែលមានអានុភាពឯករាជ្យតាមច្បាប់កម្ពុជា និងលិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិជាធរមាន។ សារៈសំខាន់នៃសិទ្ធិនេះគឺថាចៅក្រមជំនុំជម្រះលើអង្គហេតុត្រូវតែ “មានគំនិតមិនលម្អៀង” ក្នុងការវាយតម្លៃលើភ័ស្តុតាង”)។

[41] ឯកសារ **F46/2** សំណើ, កថាខណ្ឌ ៣២។ *សូមមើលផងដែរ* កថាខណ្ឌ ១(ខ)(i), ២២-២៣, ២៩(ខ), ៣៣-៣៤, ៨៩(ខ)(i) *និង* ផ្នែក ៤, ចំណងជើង II។

[42] តាមពិត ក្នុងសំណើរបស់ពួកគេ មេធាវីការពារក្តីកំណត់អត្តសញ្ញាណតែយុត្តាធិការ *មួយ* គត់ តាមច្បាប់ក្នុងស្រុក ឬផ្ទុយពីនេះដែលធ្វើឲ្យមោឃៈដល់សាលក្រមសាលាដំបូងនៅក្នុងបរិបទនេះ គឺរបស់សហរដ្ឋ ដែលជាយុត្តាធិការតាមប្រព័ន្ធច្បាប់ខាំម៉ុនឡូ។ *សូមមើល* ឯកសារ **F46/2** សំណើ, កំណត់សម្គាល់ជើងទំព័រ ២៥។ យុត្តាធិការតាមច្បាប់ខាំម៉ុនឡូផ្សេងទៀតដូចជា ប្រទេសអូស្ត្រាលី ចក្រភពអង់គ្លេស និងប្រទេសកាណាដា ជាដើម សុទ្ធតែមិនមោឃភាពឡើយនៅពេលមរណភាពរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ ជាក់ស្តែង គឺគេទុកការកាត់ទោសទាំងប៉ុន្មានឲ្យនៅដដែល។ *សូមមើល* សេចក្តីសម្រេចក្នុងរឿងក្តី *Delić*, កំណត់សម្គាល់ជើងទំព័រ ៣៤-៣៥។

[43] *ឯកសារផ្ទុយ ជាឧទាហរណ៍* ឯកសារ **F46/2** សំណើ, កថាខណ្ឌ ២២-២៣។ ផ្ទុយនឹងការអះអាងរបស់មេធាវីការពារក្តី (ឯកសារ **F46/2** សំណើ, កថាខណ្ឌ ២១), នេះមិនមែនជាភ័ស្តុតាង “សំខាន់” នៅក្នុងច្បាប់ទេ ប៉ុន្តែវាគ្រាន់តែឆ្លុះបញ្ចាំងថាសាលក្រមមិនមោឃៈទេនៅក្នុងកាលៈទេសៈដូច្នេះ។ ចំណុចនេះ គឺស្របទៅនឹងយុត្តាធិការនៃច្បាប់ស៊ីវិលដទៃទៀត ដូចជារបស់ប្រទេសបារាំងជាដើម ដែលមានសច្ចធារណ៍នៃនិរទោសលើបណ្តឹងសាទុក្ខ ប៉ុន្តែពុំមានបទប្បញ្ញត្តិលក្ខន្តិកៈដែលអនុញ្ញាតឲ្យមាន

ក្នុងបរិបទនេះ[44]។ ការពិត អ្វីដែលសឹងតែគ្មានការគាំទ្រដល់មោឃភាពបន្តិចសោះនោះ គឺមានករណីរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិតែមួយចំណុចប៉ុណ្ណោះ ដែលបានសម្រេចផ្ទុយពីនេះ៖ គឺប្រសិនបើជនដែលត្រូវបានកាត់ទោសហើយ បានស្លាប់នៅក្នុងអំឡុងនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខ នោះសាលក្រមសាលាដំបូងចូលជាស្ថាពរ[45]។

17. ដោយសារតែកង្វះខាតការគាំទ្រដែលពាក់ព័ន្ធសម្រាប់មោឃភាព មេធាវីការពារក្តី វិញ បានថ្លែងទាំងមិនត្រឹមត្រូវចំពោះខ្លឹមសារនៃច្បាប់ក្នុងស្រុក។ ទីមួយ ពួកគេ "ដកស្រង់" មាត្រា ៦ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌរបស់ប្រទេសបារាំង ដូច្នេះថា៖ "ជាការបន្ថែម ខណៈដែលបណ្តឹងសាទុក្ខមិនទាន់ចូលជាស្ថាពរ មូលហេតុណាមួយនៃភាពខុសគ្នានៃការបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌដូចបានរាយឈ្មោះក្នុងមាត្រា ៦ ធ្វើឱ្យមោឃៈដល់សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង"[46]។ គ្មានសម្រង់ដូច្នេះត្រូវបានគេរកឃើញនៅក្នុងមាត្រានេះទេ[47]។ ទីពីរ មេធាវីការពារក្តីទាមទារថា "នៅក្នុងយុត្តាធិការដែលទទួលស្គាល់សច្ចធារណ៍នៃនិរទោសលើបណ្តឹងសាទុក្ខ នោះអានុភាពផ្លូវច្បាប់ក្នុងការរំលត់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីក៏ *តែងតែ* ធ្វើឱ្យសាលក្រមសាលាដំបូងមោឃៈ[48]។ ពួកគេលើកយោងនូវបទប្បញ្ញត្តិលក្ខន្តិកៈប្រាំមួយពីយុត្តាធិការច្បាប់ស៊ីវិលចំនួនបី[49]។ ក្នុងចំណោមបទប្បញ្ញត្តិ

មោឃភាពលើសាលក្រមសាលាដំបូង ក្នុងការឆ្លើយតបទៅនឹងមរណភាពរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខទេ ដោយសារមរណភាពនៅពេលប្តឹងសាទុក្ខ មិននាំឱ្យមានមោឃភាព។ សូមមើលកំណត់សម្គាល់ជើងទំព័រ ៥២ ខាងក្រោម។

[44] *សូមមើល* កិច្ចព្រមព្រៀង, មាត្រា ១២(១)។ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក, មាត្រា ៣៣ថ្មី។

[45] សេចក្តីសម្រេចក្នុងរឿងក្តី *Delić*, កថាខណ្ឌ ១៤-១៦។ សេចក្តីសម្រេចបញ្ចប់ដំណើរការនីតិវិធីក្នុងរឿងក្តី *Popović*, កថាខណ្ឌ ៦។ *សូមមើលផងដែរ* ឯកសារ **F46/3** សេចក្តីសម្រេចបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីលើជនជាប់ចោទ នួន ជា, ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩, កថាខណ្ឌ ៦ *ពឹងផ្អែកលើ* សេចក្តីសម្រេចក្នុងរឿងក្តី *Delić* ។

[46] ឯកសារ **F46/2** សំណើ, កំណត់សម្គាល់ជើងទំព័រ ២០។ ស្រដៀងគ្នានេះ ឯកសារ **F46/2.1.5** Cass. Crim., ចុះថ្ងៃទី៨ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៩១, លេខ 88-81.542 មិនគាំទ្រចំពោះមោឃភាពទេ ប៉ុន្តែគ្រាន់តែបង្ហាញថា មរណភាពរបស់ជនជាប់ចោទនាំឱ្យមានការបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធី និងថាគ្មានអ្វីផ្សេងក្រៅពីនេះទេ។ *សូមមើលកំណត់សំគាល់ជើងទំព័រ ៥២* ខាងក្រោម។

[47] *សូមមើល* ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌរបស់ប្រទេសបារាំង, មាត្រា ៦ ("ការចោទប្រកាន់ដោយការដាក់ទោសជាសាធារណៈ គឺត្រូវបានរលត់ត្រឹមមរណភាពរបស់ចុងចោទ ត្រឹមអាជ្ញាយុកាល ត្រឹមការលើកលែងទោសទោស ត្រឹមនិរាករណ៍នៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ និងអាជ្ញាអស់ជំនុំ")។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើការចោទប្រកាន់ដែលជាលទ្ធផលនាំឱ្យមានការកាត់ទោសនោះ បានលាតត្រដាងឱ្យឃើញអំពីការក្លែងបន្លំនៃសាលក្រម ឬសេចក្តីសម្រេចដែលបានប្រកាសថាការចោទប្រកាន់ជាសាធារណៈត្រូវបានរំលត់ នោះការចោទប្រកាន់អាចនឹងត្រូវបន្ត។ [...]")។

[48] ឯកសារ **F46/2** សំណើ, កថាខណ្ឌ ៣២ (សង្កត់ន័យដើម)។

[49] ឯកសារ **F46/2**, កំណត់សំគាល់ជើងទំព័រ ៣៧ (*សូមមើល* បទប្បញ្ញត្តិលក្ខន្តិកៈជាមូលដ្ឋាន ឬ សេចក្តីសង្ខេបរបស់មេធាវីការពារក្តីផ្ទាល់នៅខាងក្នុងនោះ)។

ទាំងអស់ដែលពួកគេបានលើកយោងនេះ គ្មានមួយណាគាំទ្រដល់មោឃភាពទេ។ ជាចុងក្រោយ មេធាវីការពារក្តីនៅតែទទូចម្តងហើយម្តងទៀតថា នៅក្នុងយុត្តាធិការដែលមានសច្ចធារណ៍នៃនិរទោសលើបណ្តឹងសាទុក្ខ ការរំលត់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីលើបណ្តឹងសាទុក្ខខ្លួនវាផ្ទាល់ ធ្វើឱ្យសាលក្រមសាលាដំបូងមោឃៈ[50]។ ពួកគេលើកយោងដែលគ្មានភ័ស្តុតាងគាំទ្រដល់ការទាមទារទាំងនេះ។

18. ផ្ទុយទៅនឹងការទាមទារមេធាវីការពារក្តី ទម្លាប់នៅក្នុងការអនុវត្តយុត្តាធិការនៃច្បាប់ស៊ីវិលក្នុងស្រុកដែលស៊ីសង្វាក់គ្នាដែលរក្សាទុកសច្ចធារណ៍នៃនិរទោសលើបណ្តឹងសាទុក្ខ ដូចប្រទេសបារាំងជាដើម ដែលច្បាប់កម្ពុជាបានពឹងផ្អែកជាមូលដ្ឋាននោះ[51] គឺថាជនដែលបានកាត់ទោសហើយ បានស្លាប់នៅពេលប្តឹងសាទុក្ខ កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបានរំលត់ ដោយគ្មានមោឃៈភាព ឬសកម្មភាពបន្ថែមទៀតណាមួយឡើយ[52]។ អភិក្រមដូចគ្នានេះក៏សមស្របសម្រាប់ករណីនៅទីនេះដែរ។

IV. ដំណោះស្រាយដែលស្នើឡើង

[50] ឯកសារ **F46/2** សំណើ, កថាខណ្ឌ ២៩(ខ), ៣៣-៣៤។

[51] *សូមមើល ជាឧទាហរណ៍* ឯកសារ **E138/1/10/1/5/7** សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលបង្គាប់ឱ្យដោះលែងជនជាប់ចោទ អៀង ធីរិទ្ធ ដោយឥតលក្ខខណ្ឌ, ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០១២, កំណត់សំគាល់ជើងទំព័រ ២០១។ សំណុំរឿង ០០១-ឯកសារ **D99/3/42** សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណីរបស់ កាំង ហ្គេចអ៊ាវ ហៅ "ឌុច", ចុះថ្ងៃទី៥ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៨, កំណត់សម្គាល់ជើងទំព័រ ៣៩។

[52] <u>សាលាវិនិច្ឆ័យប្រទេសបារាំង:</u> Cass. Crim., ចុះថ្ងៃទី៩ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩៨៧, លេខ 86-92.864 (មរណភាពរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខក្នុងមោឃភាព បានរំលត់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ (the "*action publique*") និងបានធ្វើឱ្យបណ្តឹងសាទុក្ខក្នុងមោឃភាព លែងជាការចាំបាច់។ Cass. Crim., ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៦, លេខ 15-82.742 (កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបានបញ្ចប់នៅក្រោយមរណភាពរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខនៅក្នុងមោឃភាព)។ Cass. Crim., ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៦, លេខ 14-84.037 (កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបានបញ្ចប់ត្រឹមមរណភាពរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខនៅក្នុងមោឃភាព)។ ឯកសារ **F46/2.1.5** Cass. Crim., ចុះថ្ងៃទី៨ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៩១, លេខ 88-81.542 *យោង* នៅក្នុងឯកសារ **F46/2** សំណើ, កំណត់សំគាល់ជើងទំព័រ ២០ (កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបានបញ្ចប់ ប៉ុន្តែ *សាលាវិនិច្ឆ័យ* ត្រូវបានពិចារណាថា នៅតែមានសមត្ថកិច្ចដើម្បីសម្រេចលើបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់មរណជន)។ *សូមមើលផងដែរ* សាលាឧទ្ធរណ៍ប្រទេសបារាំង: សាលាឧទ្ធរណ៍, Rouen, ចុះថ្ងៃទី២១ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១១, លេខ 09/00268។ សាលាឧទ្ធរណ៍, Rouen, ចុះថ្ងៃទី២១ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១១, លេខ 11/00086។ សាលាឧទ្ធរណ៍, Douai, ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៧, លេខ 05/02859។ សាលាឧទ្ធរណ៍, Lyon, ចុះថ្ងៃទី២១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៩, លេខ 2449/08។ គ្មានសេចក្តីសម្រេចណាមួយនៃសេចក្តីសម្រេចទាំងនេះទុកជាមោឃៈដល់សាលក្រមរបស់តុលាការជាន់ទាបឡើយ។

19. តាមសម្អាងហេតុដែលបានគូសបញ្ជាក់ខាងលើ សហព្រះរាជអាជ្ញាសូមស្នើឲ្យអង្គជំនុំជម្រះ ច្រានចោលសំណើសុំរបស់មេធាវីការពារក្តី៕

កាលបរិច្ឆេទ	ឈ្មោះ	ទីកន្លែង	ហត្ថលេខា
ថ្ងៃទី២៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩	**លោកស្រី ជា លាង** សហព្រះរាជអាជ្ញាជាតិ	ភ្នំពេញ	
	លោក William SMITH សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិរងជួស **លោកស្រី Brenda J HOLLIS** សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិបម្រុង		